

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים

סעודיה נגד האחים המוסלמים

מאת ד"ר מרדכי קידר

מבט מבס"א מס' 1,867, 4 בינואר 2021

תקציר: ויכוח על מקומה של הדת בהתנהלות השלטון הוא הקרע העיקרי באסלאם הסוני. המחלוקת הזו גם קבעה את שני הצירים העיקריים ביחס למדינות המערב בכלל ולישראל בפרט.

ארגון האחים המוסלמים קם בשנת 1928 במצרים על מנת לקדם שלוש מטרות: להילחם בכיבוש הבריטי במצרים, להיאבק בהשפעת תרבות המערב על החברות האסלאמיות (במיוחד לכל הקשור למעמד האישה), ולהביא להחלת השריעה בארצות האסלאם.

חסן בנא, מייסד התנועה, הפיץ את רעיונותיה בארצות האסלאם באמצעות כנסים שארגן, כשאחד האורחים והדוברים הקבועים בכנסים אלו היה המופתי של ירושלים, חאג' אמין חוסייני. בכל מקום בו אומצו רעיונות הארגון החלו חבריו במאבקים נגד הכיבוש הזר, אך בהמשך החלו תועמלניו להתייחס למנהיגים מוסלמים כאל "כיבוש זר" אם אלה לא קיימו את מצוות האסלאם ולא החילו את חוקי השריעה. על-פי תורת האחים המוסלמים מותר, ואף חובה, לצאת לג'יהאד נגד מנהיגים אלה, אף שהם נולדו מוסלמים. האסלאם, על פי שיטתם, הוא המניע את המאמינים למהפכה נגד סדרי השלטון ואנשיו אם אלה אינם פועלים על-פי הוראות האסלאם.

בשנת 1932, ארבע שנים לאחר הקמת ארגון האחים המוסלמים, נוסדה בחצי האי ערב הממלכה הסעודית על-ידי המלך המייסד עבדול עזיז אבן סעוד. ממלכה זו, מראשית דרכה, התבססה על ברית בין משפחת המלוכה לבין מספר משפחות חכמי דת שהגותם האסלאמית גרסה שהשליטים שולטים בחסדי האל ולכן אסור לאזרחים לצאת נגדם. חכמי הדת הסעודים טוענים שהם ממשיכי דרכו של אלסלף אלצאלח - "האבות המייסדים הצדיקים" של האסלאם - ולכן דרך חשיבתם הדתית נקראת סלפיה.

תמיכת אנשי הדת בשלטון מגיעה לעיתים לרמה שקשה להאמין שהיא קיימת. כך למשל נכתב בספר סעודי שכותרתו *הקשר בין השליט והנשלט* שאם השליט גורם סבל לאזרח, סבל זה נגרם בשל חטאיו נגד האל ולכן עליו לשוב בתשובה כדי שסבל השליט יוסר ממנו. משמעות אמירה זו היא שהשליט מתפקד כזרועו הארוכה של האל, ויחס האל לאזרח מתבטא ביחס השליט לאזרח. גישה זו משקפת את הברית החזקה הקיימת בממלכה בין השלטון וחכמי הדת, שרתמו את הדת לשירות השלטון.

הגותם האסלאמית של האחים המוסלמים היא מהפכנית, בעוד שההגות הדתית הסעודית משרתת את הסדר המדיני והפוליטי הקיים ומבססת אותו. אין דרך לגשר ולפשר בין שתי גישות אלה ולכן המתח ביניהן גדול מאוד. להלן מספר עובדות הקשורות ליריבות בין שני הצדדים בשנים האחרונות:

- במחצית 2012 נבחר מוחמד מורסי, נציג האחים המוסלמים, לנשיא מצרים. שנה לאחר מכן הודח בידי שר ההגנה שלו, עבדול פתאח סיסי, שבהמשך נבחר לנשיא ומכהן בתפקיד זה עד היום. שלטון סיסי הוציא את האחים המוסלמים מחוץ לחוק ורודף את פעיליו עד חורמה. כאשר סילק סיסי את מורסי בשנת 2013 תמכה בו סעודיה והזרימה מיליארדי דולרים לקופתו המדולדלת, כפיצוי על עצירת הסיוע האמריקני על-ידי הנשיא אובמה בשל תמיכת ממשלו באחים המוסלמים.
 - המנהיגות הקטארית תומכת בארגוני האחים המוסלמים, דוגמת חמאס, באמצעים כספיים ותקשורתיים (אלג'זירה). זו הסיבה העיקרית למצור שסעודיה, ובעקבותיה איחוד האמירויות ובחריין, הטילו על קטאר לפני כשלוש שנים.
 - הקשרים שסעודיה מקיימת עם ישראל במשך שנים לא מעטות מתבססים בין היתר על העובדה שהיא תומכת במאבקה של זו בחמאס ובג'יהאד האסלאמי, שכן אלו תנועות שיצאו מבית היוצר של האחים המוסלמים.
 - נשיא תורכיה ארדואן מייצג את הגישה המהפכנית של האחים ולכן הוא תומך בחמאס בעזה, באחים המוסלמים במצרים, ובמשלה האסלאמיסטית בלוב. ארדואן גרם לסעודיה נזק תדמיתי עצום באופן בו חשף מה קרה לעיתונאי הסעודי ג'מאל ח'אשוקג'י בקונסוליה הסעודית באיסטנבול באוקטובר 2018.
- ב-10 בנובמבר פרסמה מועצת חכמי האסלאם של סעודיה פסק הלכה (פתווה) ובו נאמר:

כל מה שמזיק לאחדות השורה סביב המנהיגים המוסלמים, כהפצת ספקות ומחשבות (רעות) או ייסוד קבוצות מאורגנות המביעות נאמנות [למי שאינו שליט] או דברים דומים לכך, אסור על-פי הקוראן והמסורת. בראש הקבוצות האלה, אשר אנו מזהירים מפניהן, נמצא ארגון האחים המוסלמים - ארגון סוטה המתבסס על מאבק במנהיגים ומלחמה בהם, הפצת מדנים במדינות, ערעור החיים המשותפים בהן והצגת החברות האסלאמיות ככופרות. מאז שנוסד הארגון הוא לא התעניין באמונה האסלאמית ולא במדעי הקוראן והמסורת, שכן כל עיסוקו הוא לתפוס את השלטון. לכן תולדות הארגון מלאות ברוע ומדנים, וממנו יצאו קבוצות טרור קיצוניות שהפיצו שחיתות בארצות ובקרב הציבור כמו פשעי האלימות והטרור סביב העולם שאנחנו יודעים ורואים. מהנאמר לעיל ברור שהאחים המוסלמים הוא ארגון טרור שאינו מייצג את האסלאם אלא חותר להשגת מטרותיו המפלגתיות המנוגדות לדת הנאמנה שלנו. הוא מסתתר מאחורי הדת ופועל נגדה באמצעות פלגנות, הסתה, אלימות וטרור. הכול חייבים להיזהר מארגון זה, לא להצטרף לשורותיו, ולא להזדהות עמו.

מסמך זה מבטא באופן ברור את עומק האיבה והשנאה בין השלטון הסעודי לבין ארגוני האחים המוסלמים ותומכיהם, ובעיקר תורכיה וקטאר, למרות ששני הצדדים הם מוסלמים סונים. שנאה זו מסבירה מדוע ארגוני האחים המוסלמים, דוגמת חמאס והג'יהאד האסלאמי, פונים לאיראן השיעית כדי שזו תסייע להם במאבקם בסעודיה ובעולות בריתה. טהראן מכירה היטב את השסע באסלאם הסוני ומתגייסת בשמחה לסייע להם, כדי ליצור ולחזק את הקואליציה נגד סעודיה שנואת נפשם. זו הסיבה שאיראן נותנת מסתור ומחסה לראשי ארגון אל-קאעדה שאף הוא תוצר מבית האחים המוסלמים.

- סגן אלוף (מיל") ד"ר מרדכי קידר הוא מרצה ללימודי הערבית ולימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בר-אילן וחוקר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים.